

Γεώργιος Δροσίνης, ο ποιητής εγγονός ενός εξοδίτη...

Η ιδιαιτερότητα της ιερής πολιτείας του Μεσολογγίου είναι πως μέσα από τα σπλάχνα της αναδύθηκαν μορφές, που με μοναδικό τρόπο, έγιναν απτά παραδείγματα ενός ήθους που κρατά το νήμα του, θα έλεγε κανείς, από εκείνο των αρχαίων προγόνων, ενός ήθους φιλοκαλίας «λόγω και έργω».

Κατά έναν ξεχωριστό τρόπο η γη αυτή γέννησε πολεμιστές απaráμιλλου ψυχικού σθένους που έσυραν το θνητό τους σώμα στη μνήμη, στην υστεροφημία, στην αιωνιότητα. Κι απ' την άλλη πλευρά έφερε στο φως, τους «πολεμιστές» της πέννας. Αυτούς που έδωσαν «μάχες» στο χαρτί, με τον νου και τη λέξη, για να καταθέσουν μια ποιητική ψυχή, το ήθος ενός ονειροπόλου. Και υπήρχαν φορές που σε τούτη την πολιτεία, μέσα από τη «σπορά» και το βιολογικό κύτταρο ενός εξοδίτη, καρποφόρησε ένας ποιητής. Στη μάχη της επιβίωσης και της αξιοπρέπειας και στο κενό που άφησε η απώλεια των σωμάτων δόθηκε η σκυτάλη σε ποιητές απογόνους. Μια τέτοια ακριβώς περίπτωση είναι αυτή του Γεώργιου Δροσίνη.

Ο Γεώργιος Δροσίνης ως ποιητική και πεζογραφική γραφή ανήκει στη λεγόμενη «Γενιά του 1880», στον κύκλο των «Παρνασσιστών»¹, όπου κεντρική θέση κατέχει ο έτερος Μεσολογγίτης ποιητής και ομότεχνος «συνοδοιπόρος» του, Κωστής Παλαμάς. Ο εν λόγω κύκλος ποιητών υπό την επιρροή των Γάλλων παρνασσιστών εισάγει έναν νέο τρόπο διαπραγμάτευσης του στίχου. Η γλώσσα απλή και δημοτική περιορίζει την μέχρι τότε επικρατούσα καθαρεύουσα, ο ρομαντισμός και η φαντασία δίνουν τη θέση τους σε θέματα της καθημερινότητας, της αγροτικής και φυσιολατρικής ζωής,

¹ Η τεχνοτροπία του Παρνασσισμού, την οποία ακολουθεί η Γενιά του 1880, γεννήθηκε από μια ομάδα Γάλλων ποιητών το 1866, ως αντίδραση στις υπερβολές του ρομαντισμού. Η ομάδα αυτή εξέδωσε μια «νέα συλλογή στίχων» την οποία ονομάζει «Le Parnasse Contemporain» (ο Σύγχρονος Παρνασσός) τιμώντας το βουνό των μουσών. Νεότερη Ελληνική Λογοτεχνία (19^{ος} & 20^{ος} αιώνας), ΕΑΠ, Πάτρα 2008, σελ.208

ενώ η υπερβολή στην έκφραση και ο ρητορισμός αποβάλλονται, για να εξυμνηθούν πιο λιτά οι απλές χαρές της ζωής. Η «Γενιά του 1880» δημιουργεί ρηξικέλευθες αλλαγές που ωστόσο επικρατούν στο χώρο της λογοτεχνίας σταδιακά και σταθερά. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο ο Γεώργιος Δροσίνης εμφανίζεται στα ελληνικά γράμματα με το πρώτο του ποιητικό πόνημα να δημοσιεύεται στα 1878 στην εφημερίδα «Ραμπάγας», όπου και υιοθέτησε και το ψευδώνυμο «Αράχνη». Έκτοτε διαγράφει την δική του ξεχωριστή πορεία υπό την επιβλητική σκιά του Κωστή Παλαμά.

Ο ποιητής, πεζογράφος και ακαδημαϊκός, ωστόσο, με τις μεσολογγίτικες ρίζες εκτός από το λογοτεχνικό του ταλέντο θα μπορούσε να νιώθει υπερήφανος και για μια άλλη του ιδιότητα. Ήταν το δισέγγονο του Καπετάνιου Αναστάσιου Δροσίνη, πρωτοπαλίκαρου των Αγράφων και εγγονός του Καραγιώργου Δροσίνη που «έπεσε» στην Έξοδο το 1826. Ο ίδιος ως γιός του Χρήστου Δροσίνη και της Αμαλίας Πετροϊόκκινου γεννιέται στην Πλάκα το 1857. Η μοναδική φορά που επισκέπτεται το Μεσολόγγι είναι σε ηλικία μόλις δύο ετών και έκτοτε η επαφή με την πατρώα γη είναι μηδαμινή. Εντούτοις, οι μαχητικές αυτές μορφές των προγόνων του, οι αφηγήσεις, λογικά, που αφορούσαν τον βίο τους και τα εγνώμια για την μαχητικότητα και το σθένος τους πετρώνουν στη συνείδηση του ποιητή. Η επίκτητη αυτή μνήμη σε συνδυασμό με την περιχαρή ποιητική του πένα, την ψυχική ευαισθησία και την συνειδητοποίηση της «ηχηρής» καταγωγής του συνοψίζονται στο ποίημα του «Ω πρόγονε».

Το προσωπικό ανθρώπινο βίωμα που κρύβεται πίσω από αυτή την ποιητική δημιουργία του Δροσίνη αφορμάται από ένα όνειρο. Σύμφωνα με την μαρτυρία του ίδιου του δημιουργού ο Καραγιώργης, ο ένδοξος παππούς του, τον «επισκέφτηκε» σε ένα από τα όνειρά του, τον χειμώνα του 1932 και η αίσθηση που του προκάλεσε «ενσαρκιώθηκε» σε στίχους και λέξεις.

«Ω πρόγονέ μου», ο Δροσίνης, σαν να του απευθύνεται, τον προσφωνεί ήδη στον πρώτο στίχο του ποιήματος. Βέβαιος πως η μορφή που αντάμωσε ήταν εκείνη του παππού του Καραγιώργη, βέβαιος πως σαν άλλη «μούσα», η φασματική του παρουσία είναι αυτή που στέκει αφορμή και έμπνευση, για να καταγράψει αυτή την υποσυνείδητη εμπειρία, παρόλο που η πραγματικότητα δεν είχε επιτρέψει ποτέ μια τέτοια συνάντηση, «ποτέ δεν γνώρισα κι ούτε ζωγραφιστή είδα τη θωριά σου».

Την παραδοχή αυτή του γεγονότος της πραγματικότητας ενισχύουν οι αμέσως επόμενοι στίχοι, «Σπαθί, ρολόι και δαχτυλίδι απόμειναν τρεις θύμησης απ' την παλικαριάς σου». Η μόνη περιουσία που κρατά στα χέρια του ο απόγονος του Καραγιώργη Δροσίνη είναι τρία αντικείμενα που έμειναν σαν μοναδικό φυλαχτό και κειμήλιο στην οικογένεια. Δείγμα ανδρείας το σπαθί, το δαχτυλίδι του γάμου, η ένδειξη της συζυγικής πίστης και ενότητας, ενώ το ρολόι ο μοναδικός μάρτυρας του χρόνου που έγινε αιώνιος τη στιγμή που ο πολεμιστής της εξόδου παρέδιδε το πνεύμα του. Παράλληλα, μια προσεκτικότερη ματιά του στίχου παραπέμπει τον αναγνώστη σε μνήμες του δημοτικού μας τραγουδιού, όπου ο συμβολικός αριθμός τρία² και η εξύμνηση του ηρωισμού συνδέονται άρρηκτα με την γνήσια και αυθεντική, λαϊκή ψυχή. Ο ποιητής Δροσίνης με απλότητα και ανεπαίσθητο τρόπο έχει προβεί σε έναν εξαιρετικό συνδυασμό της ομηρικής επίκλησης με τα χαρακτηριστικά των καθαρόαιμων δημοτικών τραγουδιών.

Το προσωπικό βίωμα μεταμορφώνεται σε λιτό εγκώμιο και τα άψυχα αντικείμενα, οι «τρεις θύμησης απ' την παλικαριά», με μια αναδρομή στο χρόνο, στην νύχτα της Εξόδου, αποκαλύπτουν την διαδρομή τους. Ο Δροσίνης, σαν αυτόπτης μάρτυρας, οραματίζεται και μεταφέρει την εικόνα του «ψυχογιού» που μέσα σε ένα φρικτό σιηνικό αίματος, συσκότισης και ερημιάς αποσπά από το νεκρό και «άψυχο» σώμα του πολεμιστή, ό,τι υλικό απέμεινε. Αυτό πρόκειται

² Η αναφορά στον αριθμό 3 και 7, καθώς και στα πολλαπλάσια τους αποτελεί συνηθισμένο μοτίβο των δημοτικών τραγουδιών.

να καταλήξει ως πενιχρό «γέρας» και ως «χρησίας σημάδια» στα χέρια της «Καπετάνισσας», μια μόνη απόδειξη τόλμης και θυσίας.

Και το φρικτό σκηνικό, η εικόνα «αποκάλυψης» συνεχίζεται στους επόμενους τέσσερις στίχους του ποιήματος. Το σωριασμένο σώμα του νεκρού εξοδίτη θρέφει τα «όρνια» και τα «κοράκια», «άκλαντο» και «άθαρτο» εξυπηρετεί την επιβίωση μιας φύσης που για βρώση λογαριάζει τη σάρκα ακόμη και των ηρωικώς πεσόντων. Το κορμί ωστόσο είναι «λιγερό» και το κάστρο που στο πλάι κείται είναι «δοξασμένο». Η αντίθεση των εικόνων μεγαλώνει τη σημασία της μάχης, το ηρωικό ήθος, αν και άυλο, βρίσκει σημάδι μνήμης στα κόκαλα του νεκρού που το ποιητικό υποκείμενο αναζητά και πάλι στη φύση. Σε μια φύση που αυτή τη φορά «σκεπάζει ή συνθλίβει» το οστέινο απομεινάρι.. Το αλέτρι, τα νερά της λιμνοθάλασσας, το αλάτι σύμβολα όλα της αγροτικής ζωής, της δημιουργίας και της παραγωγής συμβολίζουν το πέρασμα του χρόνου που επουλώνει τις πληγές των μαχών, καθώς ο αγώνας της επιβίωσης οδηγεί σε μια νέα πάλη και στην αναγέννηση. Απ' την άλλη ο Δροσίνης δεν παύει να αναρωτιέται αν έγιναν τα κόκαλα του προγόνου του κι αυτά ένα προσκύνημα ιερό στον Τύμβο των Ηρώων, αχώριστο και αγνώριστο, ανάμεσα σε άλλα.

Η ερώτηση αυτή, όμως, η απορία για την τύχη των ηρωικών οστών δεν στέκεται εμπόδιο στον οραματισμό του ποιητικού υποκειμένου. Στις επόμενες τέσσερις στροφές του ποιήματος η συνάντηση του Δροσίνη με τον μεσολογγίτη παππού είναι εφικτή, ένα όνειρο το επιτρέπει. Το ποιητικό υποκείμενο ποτισμένο με την μνήμη που του «εμφύτεψαν» τα στενά συγγενικά του πρόσωπα και οι ιστορικές ένδοξες αφηγήσεις πλάθει πλέον μέσω της ονειρικής εμπειρίας την εικόνα του παππού του, « Όμως εγώ ψυχή και σάρκα και σου έδωσα, συνάζοντας τα σκόρπια σου κομμάτια, κι ολόσωμο και σύψυχο σ' ανάστησα, μια νύχτα με του ονείρου μου τα μάτια». Η καθημερινή εμπειρία του ονείρου αποκτά την αξία μιας σπουδαίας συνάντησης. Ο πόθος της γνωριμίας, η συνήθης ανάγκη που γεννάται στον

άνθρωπο να συναναστραφεί με πρόσωπα της ιστορίας με «μυθολογιές» διαστάσεις, στην περίπτωση του Δροσίνη, εισέρχεται στην «οικία» της απλότητας και περιτριγυρίζει την «αυλή» του οικείου και του συγγενικού εξ' αίματος. Ο ήρωας του Δροσίνη είναι πρόσωπο απτό, γνώριμο, δεν κινείται απόμακρο σε ιστορικές σελίδες και απρόσωπες αφηγήσεις ιστορικών πηγών και τεκμηρίων, αλλά οι πράξεις του και η αξία του έχουν ειπωθεί μέσα από στόματα που φανερώνουν εγγύτητα και αλήθεια.

Το ποιητικό υποκείμενο ονειρεύεται πια τον οικογενειακό ήρωα και παππού του να περιδιαβαίνει ως αερινό κάποιον δρόμο της παλιάς Αθήνας. Η επιλογή του τόπου σαφώς αντικατοπτρίζει και υποκρύπτει το συμβολισμό της αρχαία Αθήνας, αλλά και της Ελλάδας που αναγεννιόταν στην νέα πρωτεύουσα του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Ακολούθως, στην έβδομη στροφή επικρατεί μια αντίθεση. Το ποιητικό υποκείμενο με κατηγορηματικό τρόπο παραδέχεται ότι δεν είδε *«Την όψη»* του ανθρώπου που τον επισκέφτηκε από το παρελθόν, επισημαίνει όμως ότι «παιδί» ο ίδιος καμάρωσε έναν *«γιγαντόκορμο»* άνθρωπο με μια *«φλοκάτα ανεμιστή στον ώμο»*. Η έντονη αυτή αντίθεση και σικηνή του μικρού παιδιού-προφανώς μικρόσωμου και με βλέμμα στραμμένο ψηλά- που κοιτάζει με δέος μια μεγαλόσωμη μορφή- η οποία αναμφισβήτητα φέρει στοιχεία της ενδυμασίας των αγωνιστών της ελληνικής επανάστασης- συγκλονίζει με την έντασή της. Ο Δροσίνης αποδίδει μέσα από ένα καθημερινό στιγμιότυπο, μέσα από μια συνηθισμένη κίνηση την αίσθηση του ανθρώπου που διακατέχεται από αγνά συναισθήματα θαυμασμού για τους ήρωες του. Πέρα από κάθε προγονολατρία, πέρα από κάθε είδους μυθοποίηση, ο παππούς και πολεμιστής ήρωας του ποιητή γεννά την επιθυμία της συνάντησης με το κύτταρο που περιέχει αξιοπρέπεια, αρχοντιά, απλότητα, αδούλωτο φρόνημα και υψηλή πνευματικότητα.

Ο Δροσίνης στην αμέσως επόμενη στροφή εκφράζει μια ακόμη βεβαιότητα *«Και το ξερα, πως είσαι εσύ και πήγαινες να ξαποστάσης, ν*

απογείρης, όχι σαν καπετάνιος, μα σαν ήσυχος στη λεύτερη πατρίδα νοικοκύρης...». Ο ανιδιοτελής αγώνας, η προσωπική θυσία δεν χάθηκαν στα κορμιά που κείτονταν στη γη, αλλά ανέπνευσαν ξανά στην «λεύτερη πατρίδα». Ήσυχη και διακριτική, σιωπηλή η παρουσία του ήρωα που έπραξε το καθήκον του, ανακουφισμένη γυροφέρνει σε δρόμους και στενά που ξέρει πως το αίμα του ελευθέρωσε. Η δικαίωση της μάχης δεν ήρθε εν μέσω απόδοσης αξιωμάτων και βαρύγδουπων τίτλων, ούτε βραβείων ανδρείας και ηχηρών επικροτήσεων. Η δικαίωση έρχεται στην ήσυχη «κλίνη», σ αυτή που ως «νοικοκύρης» μπορεί πια να ορίζει, στην επικράτηση της ειρηνικής ζωής που αποζητά ο κουρασμένος πια πολεμιστής να ησυχάσει από τον θόρυβο των τουφειών και των αιματηρών αναμετρήσεων. Ο Δροσίνης αναμφισβήτητα μόλις έχει αποδώσει ένα ποιητικό «μανιφέστο» για την αξία του αγώνα της ελευθερίας. Με λόγια απλά, λιτά, λόγια καθημερινά, μια αφήγηση ενός ονείρου, με πεζολογική σχεδόν ποίηση, αποδίδει το μεγαλείο, το υψηλό, το ορθά εθνικό.

Και έρχεται η τελευταία στροφή να φανερώσει τη συντριβή του ποιητικού υποκειμένου εμπρός σε αυτή τη μεγάθυμη και υψηλόφρονη μορφή. Πόσο απέχει ο ποιητής; Πόσο «ξοπίσω» έχει μείνει; Αναμφισβήτητα, ο Δροσίνης κατανοεί πως η μεγαλόκαρδη ύπαρξη μιας ηρωικής ευγενικής ψυχής σιορπά σε «θρύψαλα» οτιδήποτε άλλο. Η μικροπρέπεια και η μικροψυχία ασφυκτιούν και το μικρό εκείνο παιδί του ονείρου από «δείλιασμα» και «ντροπή» δεν τολμά να ακολουθήσει τα βήματα του ήρωα παππού του, στέκεται μόνο και κοιτά με το βάσανο του ανθρώπου που σ' αυτόν θα ήθελε να μοιάσει.

Ο Γεώργιος Δροσίνης υπήρξε ποιητής, πεζογράφος κι ακαδημαϊκός, εγγονός ενός εξοδίτη...

Καρατζογιάννη Μαρία
Φιλολόγος
ΜΑ Δημιουργικής Γραφής

Πηγές

Πολίτης Λίνος, Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας, ΜΙΕΤ, Αθήνα 1999

Βαρελάς Λάμπρος κ.α, Νεότερη Ελληνική Λογοτεχνία (19^{ος} & 20^{ος} αιώνας) ΕΑΠ, Πάτρα, 2008

<https://www.drossinismuseum.gr/pages/o-drosinis-kai-i-epoxi-tou-e-stauro-poulou>

<https://www.greeklanguage.gr/greekLang/literature/anthologies/new/show.html?id=135>